

BEHOEFTEONDERZOEK MINIMABELEID GEMEENTE ZAANSTAD

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

BEHOEFTEONDERZOEK
MINIMABELEID GEMEENTE
ZAANSTAD

- eindrapport -

drs. F.A. Rosing

Regioplan Beleidsonderzoek
Nieuwezijds Voorburgwal 35
1012 RD Amsterdam
Tel.: +31 (0)20 - 5315315
Fax : +31 (0)20 - 6265199

Amsterdam, september 2012
Publicatienr. 2296

© 2012 Regioplan Beleidsonderzoek, in opdracht van de gemeente Zaanstad.

Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Regioplan.

Regioplan aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

INHOUDSOPGAVE

Managementsamenvatting	I
1 Inleiding	1
1.1 Inleiding.....	1
1.2 Onderzoeksvragen.....	1
1.3 Onderzoeksaanpak.....	2
1.4 Voorzieningen voor minima in de gemeente Zaandam	3
1.5 Leeswijzer	6
2 Verslag eerste groepsgesprek.....	7
2.1 Inleiding.....	7
2.2 Deelnemers.....	7
2.3 Gespreksverslag	8
3 Verslag tweede groepsgesprek	19
3.1 Inleiding.....	19
3.2 Deelnemers.....	19
3.3 Gespreksverslag	20
4 Aanvullende interviews	27
4.1 Interview 1.....	27
4.2 Interview 2.....	27
5 Conclusie	29
5.1 Inleiding.....	29
5.2 Bekendheid en gebruik	29
5.3 Behoeften en wensen	32

1 INLEIDING

1.1 Inleiding

Gemeenten hebben een regiefunctie bij de aanpak van armoedeproblemen en schuldhelpverlening. De gemeente zorgt voor inkomensondersteuning aan mensen met een uitkering of een laag inkomen als zij met onverwachte en/of onvermijdelijke kosten te maken krijgen, om zo armoede en schulden te voorkomen. De prioriteit ligt bij de re-integratie van bijstandsgerechtigden.

Op dit moment biedt de gemeente Zaanstad inwoners met een inkomen tot 110 procent van het sociaal minimum inkomensondersteunende maatregelen in de vorm van individuele bijzondere bijstand, een collectieve zorgverzekering en een regeling voor schoolgaande kinderen. Verder komen inwoners die langdurig een inkomen op het niveau van het sociaal minimum hebben, in aanmerking voor langdurigheidstoeslag (LDT). In de programmabegroting wordt ook de (preventieve) schulddienstverlening tot de vangnetfunctie gerekend.

Op basis van de programmabegroting 2012-2015 van de gemeente Zaanstad zal in de loop van 2012 een nieuw minimabeleid worden vastgesteld. Bij de herijking van het minimabeleid past een inventarisatie van de behoeften van de minima. De gemeente Zaanstad heeft RegioPlan gevraagd om de behoeften in kaart te brengen. Daartoe hebben wij twee groepsgesprekken gevoerd met verschillende subgroepen van minima. In dit rapport vindt u een weergave van deze gesprekken en de conclusies die daaruit getrokken kunnen worden.

1.2 Onderzoeksvragen

De gemeente gaat het bestaande beleid herijken en daarbij past dat de wensen en behoeften van de doelgroep in kaart worden gebracht. Het uitgangspunt bij het vormen van het armoede- en minimabeleid is dat het minimabeleid een vangnet is voor mensen die langdurig leven van het sociaal minimum en dat dit beleid re-integratie en activering zo veel mogelijk moet bevorderen en zeker niet mag belemmeren.

Dit onderzoek richt zich op het in kaart brengen van de behoeften van de minima. Met het oog op deze doelstelling, hebben we de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

1. Wat zijn de behoeften van de minima in de gemeente Zaanstad (tot 110% van de bijstandsnorm) op het gebied van het minima- en armoedebeleid?
2. Zijn er binnen de doelgroep subgroepen te onderscheiden? Om welke groepen gaat het dan en hoe verschillen de behoeften per groep?

1.3 Onderzoeksaanpak

Om de behoefte van de minima in de gemeente Zaanstad in kaart te brengen, hebben we twee groepsgesprekken gevoerd. Deze gesprekken hebben plaatsgevonden op 3 juli en 5 juli 2012 in de gemeente Zaanstad.

Op voorhand zijn de minima onderscheiden in vier verschillende groepen:

1. werkende minima;
2. WWB'ers die dicht bij de arbeidsmarkt staan;
3. WWB'ers die ver van de arbeidsmarkt staan;
4. ouderen die een uitkering ontvangen in het kader van de WWB65+.

Het is in de praktijk niet mogelijk gebleken om de gespecificeerde groepen evenredig vertegenwoordigd op de gesprekken te krijgen. Hiervoor zijn een aantal redenen. Ten eerste is een groot deel van de klanten telefonisch niet bereikbaar. Deze klanten zijn wel aangeschreven, maar konden niet nagebeld worden om te vragen of ze wilden deelnemen aan het gesprek. Daarnaast heeft een deel van de klanten te maken met ernstige fysieke belemmeringen die aanwezigheid bij de groepsgesprekken onmogelijk maakte. In twee gevallen is ervoor gekozen om deze klanten via een telefonisch interview toch bij het onderzoek te betrekken.

In totaal hebben twaalf respondenten deelgenomen aan twee groepsgesprekken. Deze deelnemers hebben de volgende kenmerken.

- De meeste deelnemers zitten langdurig in de uitkering. Het gaat overigens niet altijd om een bijstandsuitkering. Twee deelnemers ontvangen een uitkering in het kader van de Wajong en in één geval is sprake van een WAO-uitkering. In de meeste gevallen gaat het wel om langdurige uitkeringsafhankelijkheid. We hebben één klant gesproken die één jaar in de bijstand zit. De overige klanten zitten tussen de twaalf jaar en dertig jaar in de uitkering.
- We hebben negen vrouwen gesproken en drie mannen. De totale bijstandspopulatie in Nederland bestaat uit meer vrouwen dan mannen. Desondanks is er in dit onderzoek sprake van een nog grotere oververtegenwoordiging van vrouwen.
- Vier deelnemers zijn 64 jaar en stromen binnen een jaar uit van de bijstand naar de AOW. Omdat deze klanten langdurig een bijstandsuitkering hebben gehad, zullen ze ook in de AOW aangewezen zijn op een minimuminkomen en als gevolg daarvan het gemeentelijke

minimabeleid. Twee deelnemers zijn rond de dertig, vier rond de veertig en twee rond de vijftig jaar oud.

- Een van de vrouwelijke deelnemers is getrouwd, de rest is alleenstaand. Ook voor de mannen geldt dat er één getrouwd is en dat de overige mannelijke deelnemers alleenstaand zijn. Drie deelnemers hebben kinderen in de schoolgaande leeftijd.
- Vier deelnemers hebben medische beperkingen die hen ernstig belemmeren in hun deelname aan het maatschappelijk leven. Eén deelnemer is een herstellend alcoholiste.

De gesprekken zijn opgenomen en op basis van de opnamen zijn uitgebreide verslagen gemaakt. Deze zijn opgenomen in bijlage 1 en 2.

1.4 Voorzieningen voor minima in de gemeente Zaanstad

In deze paragraaf wordt weergegeven van welke voorzieningen minima in de gemeente Zaanstad gebruik kunnen maken. We presenteren niet alleen voorzieningen uit het minimabeleid, maar ook voorzieningen uit de WMO, kwijtscheldingen en voorzieningen die door particuliere partijen worden aangeboden.

1.4.1 Minimabeleid gemeente Zaanstad

De kern van het minimabeleid in de gemeente Zaanstad bestaat uit de langdurigheidstoeslag, het Gemeente Extra Pakket en de Regeling Schoolgaande Kinderen. Daarnaast zijn er regelingen die samenhangen met de woonkosten en kosten om het werk te hervatten. Bijzondere bijstand wordt verstrekt voor bijzondere en noodzakelijke kosten. Langdurigheidstoeslag en een lening bij de kredietbank worden gezien als een voorliggende voorziening.

Langdurigheidstoeslag

Gezinnen die langer dan vijf jaar van een laag inkomen (110% van het wettelijk minimumloon) moeten rondkomen, kunnen in aanmerking komen voor langdurigheidstoeslag voor bijvoorbeeld het kopen van duurzame gebruiksgoederen. De toeslag wordt eenmaal per jaar toegekend en bedraagt 382 euro voor een alleenstaande en 545 euro voor een alleenstaande ouder met een kind jonger dan achttien jaar en voor een gezin.

Collectieve zorgverzekering: Gemeente Extra pakket (GEP)

Inwoners van de gemeente Zaanstad of Oostzaan met een inkomen van maximaal 110 procent van het sociaal minimum, kunnen zich via de gemeente laten verzekeren bij zorgverzekeraar Zilveren Kruis Achmea. Zij krijgen korting op het basispakket en aanvullende verzekeringen en ontvangen gratis verstrekkingen uit het Gemeente Extra Pakket. Via het GEP worden eigen bijdragen automatisch geheel vergoed.

Regeling Schoolgaande Kinderen

De Regeling Schoolgaande Kinderen voorziet in een tegemoetkoming voor het lidmaatschap van bijvoorbeeld een club/vereniging, cultuuractiviteiten of sportvereniging, voor kinderen van vier tot en met zeventien jaar. Afhankelijk van de leeftijd van de kinderen bedraagt deze bijdrage 180 tot 270 euro per jaar.

Bijzondere bijstand

Bijzondere bijstand kan worden verstrekt voor bijzondere en noodzakelijke kosten die niet vergoed worden door een andere organisatie zoals de eigen bijdrage voor een alarmsysteem of voor thuiszorg. Ook kan bijzondere bijstand worden verstrekt voor noodzakelijke medische kosten van mensen die niet deelnemen aan het Gemeente Extra Pakket. Voor uitgaven als eten, kleding, huur en de aanschaf van een koelkast of wasmachine wordt geen bijzondere bijstand verstrekt. Langdurigheidstoeslag wordt in dat geval gezien als een voorliggende voorziening. Dit betekent dat mensen een deel van hun langdurigheidstoeslag moeten reserveren voor vervanging en reparatie van duurzame gebruiksgoederen.

Woonkostentoeslag

Woonkostentoeslag is een tijdelijke aanvulling op het inkomen om de hoge kosten van de (koop)woning te betalen als het inkomen is gedaald, de woonlasten in verhouding tot het inkomen hoog zijn en er geen recht op huurtoeslag bestaat.

Kosten in verband met werk of re-integratie

De gemeente kan een kortdurende opleiding betalen die aansluit op de actuele vraag op de arbeidsmarkt. Ook inwoners die geen uitkering ontvangen, kunnen hulp krijgen bij het vinden van betaald werk als zij werkloos zijn en als werkzoekende ingeschreven staan bij het UWV WERKbedrijf.

1.4.2 Voorzieningen vanuit de WMO

Vanuit de WMO wordt voorzien in algemene en persoonsgebonden voorzieningen die het zelfstandig functioneren en deelname aan het maatschappelijke verkeer zoveel mogelijk bevorderen. De volgende persoonsgebonden voorzieningen zijn via de gemeente geregeld:

- *Wonen*: woningaanpassingen voor mensen die door een lichamelijke medisch aantoonbare beperking worden belemmerd in het normale gebruik van de woning.
- *Vervoer*: klanten met een medisch aantoonbare langdurige beperking die moeite hebben om te reizen met het openbaar vervoer, de auto of andere vervoersmiddelen kunnen een vervoersvoorziening aanvragen zoals een driewiel fiets, scootmobiel, handbike, duofiets, loopfiets of 45 km-auto voor de korte afstanden. Voor de langere afstanden is er het Aanvullend Openbaar Vervoer Zaanstreek (AOV-Zaanstreek). Het AOV is bedoeld

voor sociale contacten, winkelen, clubjes, kapper et cetera. Klanten die om medische redenen geen gebruik kunnen maken van het AOV-Zaanstreek komen in aanmerking voor een speciale (rolstoel)taxi, een bruikleenauto, een 45 km-auto of het laten aanpassen van de eigen auto.

- *Rolstoel:* Klanten die (langdurig) niet of moeilijk kunnen lopen, kunnen in aanmerking komen voor een (elektrische) rolstoel, een sportrolstoel en het onderhoud van rolstoelen.
- *Parkeren:* gehandicaptenparkeerkaart en de gehandicaptenparkeerplaats.
- *Hulp bij het huishouden:* voor alle zorg waarvan de klant niet mag verwachten dat deze door gezinsleden wordt gegeven.
- *Buurthulpcentrale en vrijwilligerscentrale:* bij de Buurthulpcentrale voeren vrijwilligers hand- en spandiensten uit bij buurtbewoners die een beetje hulp kunnen gebruiken. Het kan gaan om kleine reparaties, klusjes in en om het huis of onkruid verwijderen uit de tuin. De Buurthulpcentrale is onderdeel van de Vrijwilligerscentrale van stichting Welsaen.

1.4.3 Kwijtschelding van gemeentelijke belastingen en heffingskortingen

Mensen met een laag inkomen kunnen kwijtschelding van belastingen van de gemeente en het waterschap aanvragen. Het gaat onder andere om de afvalstoffenheffing, rioolrechten, waterschapsbelasting, hondenbelasting en onroerendzaakbelasting van de eigen woning. Aanvragers moeten eenmalig gegevens verstrekken over hun leefsituatie, inkomsten, vermogen en bezittingen en uitgaven. Bij een ongewijzigde situatie wordt de kwijtschelding automatisch verlengd.

1.4.4 Ondersteuning door derde partijen

Jeugdcultuurfonds

Het Jeugdcultuurfonds is bestemd voor kinderen en jongeren van vier tot en met zeventien jaar die om financiële redenen geen lid kunnen worden van bijvoorbeeld een toneelclub of geen lessen kunnen volgen aan een muziek- of dansschool (of andere actieve kunstbeoefening). Het fonds betaalt dan de contributie.

Aanvraag geschiedt via een intermediair (een docent, de school(arts), de (jeugd)hulpverlener of de maatschappelijk werker van een welzijnsinstelling of gezondheidsorganisatie). De bijdrage van het Jeugdcultuurfonds Zaanstad bedraagt maximaal 500 euro per jaar. De activiteit moet vallen onder het begrip kunstbeoefening.

Jeugdsportfonds

Het Jeugdsportfonds is bestemd voor kinderen en jongeren van zes tot en met zeventien jaar die zich om financiële redenen niet kunnen aansluiten bij een sportclub. Het fonds betaalt dan de contributie. De aanvraag gaat via een intermediair. De bijdrage van het Jeugdsportfonds bedraagt maximaal 225 euro per jaar.

1.5 Leeswijzer

Dit rapport is een weergave van de relevante uitkomsten van de gevoerde gesprekken. Hoofdstuk 2 en 3 zijn weergaven van de gevoerde groepsgesprekken. In hoofdstuk 4 zijn op basis van de gevoerde gesprekken conclusies getrokken over de behoeften van de minima in de gemeente Zaanstad.

2 VERSLAG EERSTE GROEPSGESPREK

2.1 Inleiding

Het eerste groepsgesprek vond plaats op 3 juli 2012. De doelgroep van dit gesprek waren ouderen en mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Zeven klanten namen deel. Dit hoofdstuk is een uitgebreid verslag van wat er is besproken. Om de leesbaarheid te vergroten, is de informatie uit de gesprekken herschikt en gerubriceerd.

2.2 Deelnemers

Alle deelnemers zitten langdurig in de bijstand: tussen de 16 en 30 jaar.

Deelnemer 1: Vrouw, 64 jaar. Krijgt over een halfjaar AOW. Maar het inkomen is niet voldoende voor een groot feest. “Ik ben gescheiden en heb een dochter en twee kleinkinderen. Die hebben het druk en die zie ik erg weinig. Ik ben actief bij de buurtcentrale van stichting Welsaen. Daar ligt mijn hart en ziel. Ik heb een hondje.”

Deelnemer 2: Vrouw, 64 jaar. “Ik kom uit Wormerveer. Ik doe veel kerkwerk: huisbezoek en bejaardenzorg. Ik word ook bijna 65.”

Deelnemer 3: Vrouw, 44 jaar. “Ik woon in Zaandam. Ik ben 44 jaar, Ik ben gescheiden en heb een kind van zestien jaar oud. Ik heb twee katten. De andere deelnemers zijn veel met anderen bezig, maar ik werk voornamelijk aan mezelf. Ik ben een herstellend alcoholist, ik ben nu tien maanden clean. Ik werk bij de Brijder Stichting, bij Actief Talent (verslavingszorg).

Deelnemer 4: Vrouw, 64 jaar. Ik woon in Krommenie. Ik ben al 25 jaar geleden gescheiden. Ik zit in het bestuur van de woningbouw. Ik heb twee kinderen. Ik heb nog pensioen van mijn ex-man. Dat krijg ik er na mijn AOW weer bij.

Deelnemer 5: Vrouw, 64 jaar. Deelnemer ontvangt volledige WWB. De rest krijgt ook wat van UWV. “Ik ben lang geleden gescheiden. Ik heb twee dochters uit die relatie. Later heb ik in een latrelatie nog een dochter gekregen. Ik heb twee kleinkinderen van tweeënhalve jaar oud. Op een gegeven moment ben ik ziek geworden. Ik heb al lang een uitkering, langer dan ik ooit had kunnen bedenken. Ik heb in allerlei re-integratieprojecten gezeten. Dat heeft niet tot een baan geleid, daar had ik wel op gehoopt. Ik heb veel kwaliteiten. Ik heb altijd in de verpleging gewerkt. Ik heb vrijwilligerswerk gevonden, daar kan ik veel in kwijt. Ik werk al negen jaar voor het vroegere SOS telefonische dienst. Ik doe mee aan de selectiegesprekken, ik lees voor aan kinderen met een taalachterstand, ik heb een project gedaan voor de ondersteuning van

ouders met autistische kinderen. In oktober krijg ik AOW. Ik heb al een hele tijd vrijstelling van de sollicitatieplicht.”

Deelnemer 6: Vrouw, 39 jaar. Drie kinderen: twee in het basisonderwijs en één in het voortgezet onderwijs. Heeft een gezinsuitkering WWB. Deelnemer 6 en deelnemer 7 zijn getrouwd. We hebben 3 kinderen. Ik doe veel vrijwilligerswerk op de basisschool van mijn eigen kinderen: in de bibliotheek, voorleesmoeder, schoolreisjes en waar nodig. De oudste zit op het voortgezet onderwijs. We wonen in Wormerveer. Ik zorg voor mijn partner. Ik ben mantelzorger en heb geen sollicitatieplicht. Vandaar dat ik vrijwilligerswerk doe. Dat vind ik hartstikke leuk. Ik heb vroeger op een basisschool gewerkt, als conciërge, een administratieve baan. De bibliotheek op orde houden, administratieve taken, bijlessen geven aan kinderen met een reken- of taalachterstand. Dat was in het kader van de voorloper van de Melkertbaan. Dan kreeg je met behoud van uitkering een halfjaarcontract en daarna moest je werkgever je een contract aanbieden. Contract werd wel verlengd met een halfjaar, maar toen de subsidie ophield, stopte het.

Deelnemer 7: Man, 43 jaar. Partner van deelnemer 6. Drie kinderen: twee in het basisonderwijs en één in het voortgezet onderwijs. Ik hoef helemaal niets, ik ben honderd procent afgekeurd.

2.3 Gespreksverslag

2.3.1 Over het rondkomen van een minimuminkomen

“Kinderen zijn de toekomst en die worden zo beperkt. Op de mavo had iedereen merkkleding en dat kon ik niet voor mijn zoon kopen. Ik heb het zelf meegemaakt. Iedereen had Nikes. Ik wilde er ook bij horen, maar mijn moeder had ook bijstand. Ik kreeg een keer Nikes van een kennis en die waren twee maten te groot, maar ik was er zo blij mee.”

Deelnemer 6 en 7 delen schoenen. De schoenen van deelnemer 6 zijn stuk, dus neemt ze die van haar man. Deelnemer 7 komt vrij weinig buiten. “Mijn kleren komen van de kledingbank. Ik heb een hoekbank van de straat gehaald. Ik ben over de schaamte heen.”

Het is zo makkelijk om geld te lenen, de meeste deelnemers doen het niet. “We moeten er voor sparen en als we het niet hebben dan doen we het niet.”

“Ik vind het allerbelangrijkste dat je in deze tijd niet in de schulden komt. Het idee dat ik in de schulden zou zitten dat geeft me zo’n depressief gevoel. Wanneer zou dat kunnen gebeuren? Als je één keer je uitkering niet krijgt, dan heb je al een probleem. Daar krijg je een hartverzakking van. Net als die LDT. Jaar in jaar uit ontvangen we het in februari en daar gingen we dit jaar ook van uit. Maar dit jaar krijgen we te horen dat ze dat het hele jaar kunnen storten.

Ben je helemaal betoeterd, daar reken ik op! Wij zijn afhankelijk van dat geld, en dan gaan ze ermee zitten goochelen. Als ik dat geld niet krijg, dan hebben mijn kinderen niet te eten. Er moeten vaste dagen komen en dat moet tot in lengte van dagen hetzelfde blijven.”

“Ik heb nu een prettiger leven dan eerst. Ik ben van een flat naar een eengezinswoning gegaan. We hebben dat zelf geregeld, we hebben gereageerd op een woning. Dat is voor de kinderen ook beter.”

“Ik heb al dertig jaar geldzorgen. Dat interesseert me niet meer. Er komt wel eens een deurwaarder aan de deur. Dan zeg ik: sluit maar achteraan, je mag tien procent van me hebben.”

“Je kijkt niet eens meer naar wat je wilt doen, omdat je toch weet dat het onmogelijk is. Ik kijk wel eens op Google wat een dagje pretpark met de kinderen kost, maar de entree en het vervoer met de trein en met de bus, dat is niet te doen. Voor een dagje ben je 450 euro kwijt. Al ga je simpelweg met de trein naar Castricum om naar het bos of het strand te gaan, dat is al te duur. Dagje zwembad: zes euro per persoon is te duur.”

“Op school moeten de kinderen vertellen waar ze zijn geweest op vakantie. Dat is hartverscheurend.”

De energiekosten zijn ook gestegen met 175 euro per jaar. Ik betaal altijd te veel zodat ik aan het einde van het jaar wat terug krijg.

Informele hulp en bijverdiensten

Deelnemer 5: “Ik heb een lieve familie die me af en toe wat toestopt. Anders had ik het ook niet gered. Dat gun ik eigenlijk iedereen. Maar ieders situatie is anders. Dat moet je eigenlijk wel als inkomsten opgeven bij de Sociale Dienst.”

Deelnemer 7: “Mijn zoon springt wel eens bij van de krantenwijk. Dat weet de gemeente ook gewoon. Na zijn achttiende moet hij daarmee stoppen, anders worden wij geplukt. Na zijn achttiende gaat hij naar zijn opa en oma. Daar gaat hij daar twee dagen slapen en de rest slaapt hij maar bij ons.”

“Je wordt eigenlijk wel gedwongen om dingen te doen die niet mogen, alleen om je hoofd boven water te houden.”

“Ik verkoop wel eens wat spulletjes op internet. Dat zijn mijn eigen spulletjes waar ik zelf voor betaald heb. Dat zou ik dan aan moeten geven, maar dat doe ik niet.”

Vrijwilligerswerk

Deelnemer 5: "Ik werk eigenlijk best wel hard, ik krijg veel mensen aan de lijn. Ik zou best graag een kleine vergoeding willen krijgen, maar dat is alleen als je uitzicht hebt op een vaste aanstelling. Al zou je maar een klein extraatje per maand krijgen. Er is onduidelijkheid of een dergelijk extraatje door de gemeente bestaan heeft, net is afgeschaft of nog bestaat." Deelnemer 5 geeft aan dat die vergoeding bij uitzicht op een vaste baan gecommuniceerd wordt via een kartonnetje dat ze ontvangt bij haar statusbericht elk kwartaal.

Deelnemer 1: "Ik ben ook 80-100 procent arbeidsongeschikt. Ze zeiden tegen mij: 'waarom doe je geen vrijwilligerswerk, dan krijg je honderd gulden als aanmoediging'. Ik ben dat wel gaan doen, maar dat geld heb ik nooit gehad."

"Je krijgt als vrijwilliger ontzettend veel waardering van de organisatie waarvoor je werkt. Niet van de gemeente. Deelnemer 5 heeft wel eens meegemaakt dat er waardering is uitgesproken voor het werk dat ze doet. Bij Sociale Dienst zeiden ze dat ze naar de vrijwilligerscentrale kon gaan. Toen ze zei dat ze al vrijwilligerswerk doet vond de Sociale Dienst dat geweldig.

Ervaringen met de uitvoering

Deelnemer 2: "Ik verdiende vijftig euro in de maand met schoonmaken en dat werd verrekend, maar de reiskosten moest ik zelf betalen. Ik moest er geld bijleggen. Dus dat is niet stimulerend."

Deelnemer 7: "Toen ik eruit ging had ik een gesprek over wat ik nog wou doen. Ik wilde wel taxichauffeur worden, maar ik heb geen rijbewijs. Dat kon ik niet gaan halen, want dat was te duur. Toen dacht ik: stik er maar in."

"Ik ben dakloos door ze geworden, door de gemeente. Dat geld dat ik toen niet heb gehad, dat hebben ze achteraf wel betaald, maar ik wil mijn spullen terug. Dat willen ze niet betalen. Ik zat zwanger in het Leger des Heils. Ik ben bevallen met sociaal-medische urgentie. Ik mocht zeven dagen in het ziekenhuis blijven, maar ze hebben me na vijf dagen ontslagen omdat het de gemeente te duur werd. Ik had geen woning, niks. Ik ben nog aan het terugbetalen op een rekening van 7000 euro van het ziekenhuis. Daar word ik nog iedere maand voor gekort op mijn uitkering."

Deelnemer 5. "Ik had nog kinderen thuis wonen en mijn middelste dochter werkte. Die heeft een andere achternaam dan ik. Er is toen huursubsidie aangevraagd op haar naam. Ze deed net alsof ik geen inkomen had. Het was heel ingewikkeld. Ik heb te veel huursubsidie ontvangen en dat moest terugbetaald worden. Daar heb ik jaren voor moeten bloeden. Ik heb heel veel gebeld met de woningbouw en VROM en de gemeente om te kijken waar die fout is gemaakt, want ik was hoofdbewoner. Waarom is die huursubsidie op haar naam gekomen? Maar de gemeente heeft daar geen boodschap aan, dat geld moet terugbetaald worden. Niemand wilde het uitzoeken, ze wezen allemaal naar elkaar."

“Mijn kind is nu zestien en vanaf zijn eerste levensjaar heb ik een verzekering opgezet, die uitkeert op zijn achttiende. Dat geld is voor zijn studie. Er wordt dan ongeveer 2500 euro uitgekeerd, maar dat bedrag wordt tot mijn vermogen gerekend. Bij de Sociale Dienst mag je ruim 5000 euro op je rekening hebben. Maar bij het Hoogheemraadschap maar 2200 euro. Als je erboven zit, dan moet je alles betalen. Toen heb ik bezwaar gemaakt en is het bedrag alsnog kwijtgescholden. Maar dit jaar heb ik weer zo’n brief moeten schrijven, terwijl er niets is veranderd.

2.3.2 Informatievoorziening

Bij alle deelnemers bestaat de wens dat alle potjes transparant worden gemaakt. Alles wat er is, moet in één oogopslag transparant zijn, want je kunt niet vragen naar iets waarvan je het bestaan niet weet.”

“Je moet wel goed zoeken. Je moet zelf actief zijn: buurtkrantjes lezen en de krantjes die je bij je rechtmatigheid krijgt. Twee deelnemers hebben geen internet.” *Hoe komen jullie dan aan informatie?* “Je praat met elkaar, je leest de buurtkrantjes en het briefje dat bij je rechtmatigheidsformulier zit. En toch hebben ze het gevoel dat ze niet goed geïnformeerd zijn. Je krijgt één keer per jaar zo’n dik boek van de gemeente (van A tot Z). Dat moet je dus helemaal van A tot Z lezen.” Deelnemer 7 geeft aan dat de website van de gemeente Zaanstad slecht is en moeilijk te doorgronden. Voor de mensen die geen internet hebben, moet de informatie op papier beschikbaar zijn. In het ideale geval is de informatie toegesneden op de persoonlijke situatie van de cliënt, bijvoorbeeld de aanwezigheid van kinderen of zorgkosten.

“Je moet het van een ander horen. Je moet ook je best doen om het te weten te komen. Misschien kan het wat duidelijker en gemakkelijker gemaakt worden, maar je kunt niet vragen naar dingen waarvan je het bestaan niet van weet. Deelnemer 3: “Zelfs als je dat doet, zijn er dingen die verstopt blijven, wat ze niet zeggen. Dat moet je van heinde en verre te horen krijgen.” Deelnemer 2: “Ik had een sociaal werker en als je dan wat navroeg, dan wist hij het niet. De ene huisarts is volledig op de hoogte van de sociale kaart en de ander misschien minder. “

De gespreksleiders vragen aan de groep waarom de gemeente niet aan de minima vertelt wat de mogelijkheden van zijn het minimabeleid. “Vanwege het geld”, luidt het antwoord.

Een vaste consulent en persoonlijk contact

Iedereen wil graag een consulent voor minimaal een aantal jaar. Er is onbegrip voor het wisselen van consulenten. Ik ken verschillende mensen die consulenten hebben die ik al heb gehad. Dan vraag ik me af waarom we moeten wisselen. Deelnemer 7 heeft een hele fijne consulent. Toen die werd gewisseld, heeft hij haar teruggevraagd en dat is gelukt. *Wat kan een goede consulent voor je doen?* “Ze kennen je. Sommigen vertellen je wel wat je kunt

krijgen en anderen vertellen je niks.” Deelnemer 7 heeft twee consultants. De ene regelt meer voor hem dan de andere. “Een goede consultant hoef je maar te bellen en dan regelt hij dingen voor je. Ik bel als ik geld nodig heb of als ik ergens niet uitkom. Ik vraag bijvoorbeeld elke maand mijn vakantiegeld. Iedere maand vul ik een briefje in en dan krijg ik het gestort. Dat scheelt ook in de belasting.”

Deelnemers willen graag op de hoogte gesteld worden als de consultant met vakantie gaat en wie dan de vervanger is. Consultants moeten meer rekening houden met de klant. Er moet overdracht zijn van de klantinformatie naar de vervanger. Ze moeten weten waarom iemand in de bijstand zit en hoe de situatie is. Er moet één keer per jaar contact zijn. Deelnemer 5 wil een empathische en een betrokken consultant. Sommige deelnemers vinden het een zakelijke relatie en die hebben niet de behoefte om persoonlijke dingen te bespreken met de consultant van de gemeente. Anderen zouden het fijn vinden als je één of twee keer per jaar een afspraak hebt en kunt bespreken hoe het er voor staat, maar er zijn ook deelnemers die daar helemaal geen behoefte aan hebben.

De ervaring is dat de contactpersonen telefonisch moeilijk te bereiken zijn. “Ze zitten nooit op hun plek, maar ze moeten binnen 48 uur terugbellen.” Sommigen geven aan dat dat vaak niet gebeurt, anderen geven aan dat ze altijd binnen 48 uur worden gebeld.

“We kunnen wel zeggen dat we één vaste contactpersoon wensen bij de gemeente, maar bij de gemeente wordt ook bezuinigd op het personeel. Daar is het ook hartstikke druk, dus dat is niet reëel. Maar ik vind het wel prettig dat je iemand ziet, dat je een kennismaking hebt en langere tijd dezelfde consultant hebt. Nu vragen ze herhaaldelijk naar mijn situatie.”

Er is begrip voor het feit dat consultants uitvoering geven aan het gemeentelijk beleid en daardoor beperkt zijn in hun mogelijkheden, maar een persoonlijke insteek wordt op prijs gesteld.

Telefonische bereikbaarheid en kosten

“De Sociale Dienst moet gewoon een normaal nummer hebben. Het is te zot voor woorden dat uitkeringstrekkers die mobiel bellen een heleboel geld betalen als ze tien minuten in de wacht moeten staan. Als ik de telefoonrekening zie en ik heb 14075 gebeld, dan staan er gesprekken van vijf of zes euro op. Met zo'n nummer tegen lokaal tarief worden ze vast meer gebeld, dan is de drempel weg. Nu kijk je eerst op internet of vraag je iets na bij bekenden of je wacht op een afspraak met de Sociale Dienst. Dan maak je een lijstje en stel je je vragen in één keer.”

2.3.3 Gebruik van de minimaregelingen

Langdurigheidstoeslag

De betalingsdatum van de langdurigheidstoeslag was voor sommige klanten dit jaar een verrassing. Dit jaar is de langdurigheidstoeslag vroeg, sommige deelnemers hadden er pas aan het einde van het jaar op gerekend en het kwam halverwege het jaar.

“Vroeger moest je een aanvraag doen als je wasmachine kapot was, maar nu krijg je automatisch ieder jaar langdurigheidstoeslag. Je moet nu zorgen dat je geld reserveert voor als er iets kapot gaat. Na drie jaar moet je langdurigheidstoeslag aanvragen en daarna krijg je het automatisch.” Alle deelnemers maken gebruik van de regeling. ‘Dankbaar gebruik’ geven ze aan, en ze zien er naar uit.

Deelnemer 6: “De hele regeling is veranderd. Wij vroegen dat altijd aan in januari en dan kregen we het in februari gestort. Nu moet je het in april vragen en dan is het de vraag wanneer je het krijgt. Want je kunt het in juni krijgen, maar ook bijvoorbeeld in december.” Deelnemer 1,3 en 5 geven aan dat ze het dit jaar heel snel kregen: “Meestal kreeg ik het aan het eind van het jaar, maar dit jaar heb ik het al. Dit jaar hoefde je alleen een handtekening te zetten, het formulier was al ingevuld. Dat is heel makkelijk.”

“Vroeger moest je het aanvragen. Dan moest alles erbij, bankafschriften en kopieën van van alles. Dit jaar kregen de deelnemers een brief thuis die door de gemeente was ingevuld. Daar hoefden ze alleen een handtekening onder te zetten.” Dat wordt door alle deelnemers gezien als een enorme verbetering.

Deelnemer 3: “Er zijn heel veel potjes afgeschaft. Vroeger kon je je huis laten inrichten, daar hebben mensen heel erg van geprofiteerd. Nu is dat afgeschaft. Nu heb je daar de langdurigheidstoeslag voor. Als dat niet lukt, moet je naar de kredietbank om een lening af te sluiten. Vroeger was dat renteloos, maar nu moet je wel rente betalen. Maar als je koelkast en je wasmachine het begeven... dan zit je.” Deelnemer 5: “Geld lenen, daar zijn nu juist zoveel mensen van in de problemen gekomen. Meerdere deelnemers hebben meegemaakt dat de gemeente ze naar de kredietbank heeft verwezen voor een lening.”

Hulpfonds

Twee deelnemers geven aan dat het hulpfonds nog bestaat. Eén van de deelnemers heeft dit jaar naar eigen zeggen nog een uitkering uit het hulpfonds gekregen. Het betreft een bedrag van 173 euro om deel te nemen aan sport. Er ontstaat enige consternatie omdat een deel van de mensen dat nu niet meer krijgt. Toen dacht ik: ‘Dat wordt je ook weer afgepakt’.

Gemeente Extra Pakket

Er zijn twee mensen in de groep die geen gebruik maken van het Gemeente Extra Pakket. De andere deelnemers raden deze mensen aan om een GEP aan te vragen omdat 'dat veel kan schelen'. Sommige mensen geven aan dat het automatisch gaat, sommige deelnemers geven aan dat ze het moesten aanvragen en sommigen hebben het zelf aangevraagd.

Verskillende deelnemers geven aan dat de premies hoog zijn vanwege de aanvullende verzekeringen. Je betaalt 150 euro meer per jaar. Klanten zonder GEP betalen ongeveer 118 euro premie per maand, klanten met GEP 135 of 140 euro.

Sportfonds

"Mijn kind zit op een voetbalclub en dat wordt betaald door het Sportfonds. Dat is ongeveer 65 euro per jaar. Je krijgt het geld niet in handen, het wordt direct uitbetaald aan de vereniging. Mijn kind hoeft geen voetbaltenue te kopen, want dat krijgt hij van de vereniging. Ook de contributie wordt betaald." Deelnemer 3 heeft het Sportfonds ook gebruikt. Haar kind heeft privé paardrijles gehad.

Het is mogelijk van de gemeente een bijdrage te krijgen voor het schoolreisje van de kinderen. "Dat vertelt de gemeente niet. Dat betaalden we in het begin zelf, later hoorden we van de school dat de gemeente de helft betaalt. De gemeente zou moeten weten dat de klant een schoolgaand kind heeft en de klant moeten wijzen op deze en aanverwante regelingen voor ouders van schoolgaande kinderen. Het is een drempel voor de deelnemers om aan de school te vertellen dat ze minima zijn en te vragen om regelingen."

WMO

Een deelnemer heeft ervaring met een aanvraag in het kader van de WMO. "Ik zat in de kliniek, ik kon niet meer lopen. Toen heb ik een aanvraag gedaan bij de WMO omdat ik elke week van Zaandam naar Alkmaar moest voor mijn benen. Ik was zeven weken thuis en toen was het er nog niet door. Toen heb ik de aanvraag stopgezet." Een andere deelnemer heeft slechte knieën en wil een automatische fiets aanvragen. Eén deelnemer heeft huishoudelijke zorg vanuit de WMO. Ze had twaalf jaar gespecialiseerde thuiszorg voor haar kind. Na twaalf jaar moest ze stoppen met de verzorgende omdat het niet boterde. De nieuwe verzorgende zei dat de WMO niet voor huishoudelijke zorg bedoeld is, maar wel voor gespecialiseerde zorg. Toen heeft die organisatie een aanvraag gedaan voor WMO en dat is er nu door."

Bijzondere bijstand

Deelnemer 1: "Ik bel wel eens als ik geld nodig heb, maar meestal is het nee. Een paar jaar geleden ben ik verhuisd naar een seniorenwoning. Ik dacht: 'misschien krijg ik wel verhuiskosten'. Maar helemaal niks! Dat is toch treurig. Ze bouwen een sprookjesstad, maar voor mij kan er niks vanaf."

Problemen met mobiliteit

Draagt het minimabeleid bij aan je mobiliteit? “Nee, het gaat ergens anders aan op. Ik heb er het schoolgeld van mijn kinderen van betaald. Dat moet. De bus is te duur. Als een gezin van vijf met de bus wil, moeten ze vijf passen hebben en die zijn 20 euro per stuk. En als ik van Wormerveer naar Zaandam ga dan moet ik hem in Zaandam opladen, want ik kan dan niet meer terug naar Wormerveer.

Mijn schoonouders wonen in Zaandam. Als we dan al gaan, dan gaan we met de trein, maar mijn man kan niet mee want die kan niet zover lopen. Die komt daar dus helemaal niet meer. Op de fiets is het meteen hele toestand met kinderen van 5 en 7. Wij komen daar dus vrij weinig. We hebben de middelen en het geld niet om ze te bezoeken als gezin.”

Een andere deelnemer raadt haar aan om met de OV-taxi te gaan. Dat kost 18 cent per kilometer. Weer een andere deelnemer heeft ervaring met de OV-taxi. Naar eigen zeggen is ze één keer vergeten en de andere keer heeft ze een uur in de taxi gezeten voor ze op de plek van bestemming was.”

Voorzieningen van derde partijen

WTCG

Dit is een toeslag voor chronisch zieken en gehandicapten. Twee deelnemers maken hier gebruik van. Eén deelnemer valt in de hoogste categorie en ontvangt 550 euro. In de middelste categorie ontvang je 350 euro. Dit geldt ook voor kinderen die langdurig medicijnen gebruiken. De aanvraag moet gedaan worden bij het CAK en wordt ervaren als heel ingewikkeld: ‘weet waar je aan begint’. Bij de aanvraag wordt informatie ingewonnen bij de ziektekostenverzekeraar en het WMO. De overige deelnemers kennen deze tegemoetkoming niet, maar zijn wel geïnteresseerd.

Vakantie

Klanten met kinderen onder de dertien kunnen op kosten van de Sociale Dienst een week op vakantie. Dat heet Weekje Weg. Eén deelnemer heeft dat twee keer gedaan, maar dat hoor je alleen maar van mensen om je heen. “De Sociale Dienst zal je dat niet vertellen. Het ging heel makkelijk, je wordt in Amsterdam opgehaald en ze brengen je weer terug. We zijn naar Vierhouten geweest. Ook het aanvragen is gemakkelijk.” Deelnemer 5 heeft ervan gehoord van een consultant. Er worden ook andere mogelijkheden genoemd om op kosten van organisaties op vakantie te gaan. Ook het Humanitas kinderkamp wordt genoemd.

Fonds de Hoop

Deelnemer 5 heeft 150 euro gehad uit Fonds de Hoop. “Dat is door rijke Zaankanters in het leven geroepen. Ik kreeg 150 euro uit het potje onder de noemer kapperskosten en kledingkosten. Dat ging via de Sociale Dienst. Daar schijnt veel geld in te zitten, maar het is niet transparant. Ik heb ernaar gevraagd, toen zeiden ze dat het voor mensen is die bijvoorbeeld in het buitenland familie hebben en die daar op bezoek willen gaan.”

2.3.4 Wensen ten aanzien van het minimabeleid

Algemeen

Verwacht je van de gemeente dat ze je je financiële situatie verbeteren?

“Nee, voor ons doen ze niks meer. Je kreeg in het verleden 115 euro voor sociale contacten. Dat krijg je niet meer. Dat vind ik jammer.” *Zou je in gesprek willen raken met de gemeente om aan te geven hoe je situatie is?* “Ik heb niet het idee dat dat iets zou gaan helpen. Ik kan mijn energie wel ergens anders voor gebruiken.” *Wat zou wel helpen, meer geld?* Alle deelnemers geven aan dat er niet meer geld is, dus dat het niet reëel is om te verwachten dat ze veel extra's krijgen. *Wat helpt dan wel?* “Je moet niet zo gauw klemgezet moeten worden. Je moet wat meer bewegingsvrijheid krijgen. Ik heb ook schoongemaakt. Dan ging ik op mijn fietsje vanuit Krommenie naar Amsterdam. Het geld dat je verdient, moet je inleveren. Je wordt nergens in gesteund of gestimuleerd. Als je wat verdient om wat leuks te kunnen doen, om een ijsje te kopen voor je kinderen, dan zou dat moeten kunnen. Maar dat mag niet, want je moet alles inleveren. De regels zouden wat ruimer moeten zijn, maar er zijn ook altijd mensen die er misbruik van maken en die verpesten het weer voor ons.

Langdurigheidstoeslag versus geoormerkte bijzondere bijstand

Eén deelnemer vindt het wel prettig om geoormerkte bijzondere bijstand te ontvangen: “Dat geeft me een fijner gevoel. Dat je krijgt wat je nodig hebt. Ik wil graag geld kunnen krijgen voor mijn beesten. Voor de eigen bijdrage van de tandarts en de ziektekosten.”

Een andere deelnemer zegt: “Ik bepaal liever zelf waar ik het geld aan uitgeef. Want anders moet ik voor ieder ding weer een bonnetje inleveren en een formulier invullen en je moet het uitleggen. Daar zit ik niet op te wachten.”

Ziektekosten

Er bestaan zorgen over de eigen bijdrage in de ziektekosten. Alles wat er af gaat, je kunt het eigenlijk niet missen. Je vraagt er niet om om ziek te zijn of medicijnen te gebruiken. Op 30 december moest ik naar een specialist en dat koste 200 zoveel euro. Als ik dat had geweten, was ik niet gegaan. In het blad van mijn patiëntenvereniging las ik een klein artikeltje. Als gevolg daarvan heb ik 3 kronen vergoed gekregen.”

Deelnemer 1: slikt al zestien jaar antidepressiva. “Dat moet ik straks weer zelf gaan betalen. Deelnemer 7 is gestopt met pillen (onder andere bloed-verdunners) omdat hij dat niet kan betalen. “Daar zou bijzondere bijstand voor moeten zijn. Maar dat gebeurt gewoon niet.” Deelnemer 7 heeft gebeld. “Maar dan zeggen ze gewoon ‘nee, dat kan niet’ en dan ben je klaar. De gemeente zegt dat je daarvoor de LDT moet gebruiken, maar dan gaat 400 van de 500 euro op aan medicijnen. Er is dus 100 euro over. Maar als de wasmachine of de televisie stuk gaat, of de kinderen groeien uit de fiets, waar ga ik dat van betalen? Dat gaat dus gewoon niet.”

Dierenarts

Er zijn veel mensen die op een minimum leven en die eenzaam zijn. Dieren zijn een middel tegen eenzaamheid. “Ik heb onlangs van mijn vakantiegeld 220 euro moeten betalen omdat mijn kat aangevallen was door een andere kat, en de andere kat moest gesteriliseerd worden. Ook dan zegt de gemeente dat je een verzekering kunt afsluiten. De gemeente heeft eenmalig aangeboden om de katten gratis te laten steriliseren. Dat was een initiatief van de Dierenbescherming. Het gold maar voor één kat. Ik reserveer mijn vakantiegeld voor mijn hond. Daar is het niet voor bedoeld, maar ik heb er zelf voor gekozen. Ik vind een dier een recht en geen voorrecht. Ik zou het jammer vinden als ik geen dieren meer zou kunnen hebben. Maar een dierenarts is hartstikke duur.”

Schoolzwemmen

Deelnemer 6: “Schoolzwemmen wordt afgeschaft. Kinderen horen gewoon een zwemdiploma te hebben. In groep 5 en 6 krijgen ze nu nog 1 jaar schoolzwemmen. Maar mijn kinderen van 5 en 7 hebben geen diploma, dat kan ik niet betalen. We wonen vlakbij een sloot. In het zwembad moeten ze kurkjes om en de zee is helemaal geen optie. Ze willen de zwemles in groep 5 of 6 ook afschaffen.” *Kun je aan de gemeente vragen om de zwemles te subsidiëren?* “Dat hebben we al zo vaak geprobeerd, dat gaat niet.”

3 VERSLAG TWEEDE GROEPSPGESPREEK

3.1 Inleiding

Het tweede groepsgesprek vond plaats op 5 juli 2012. De doelgroep van dit gesprek waren mensen met een kleine afstand tot de arbeidsmarkt en mensen die geen WWB-uitkering ontvangen en die mogelijk werken. Er hadden zeven mensen toegezegd deel te nemen aan dit gesprek, waarvan er slechts drie zijn verschenen. Daarom hebben we ervoor gekozen om nog twee aanvullende interviews te doen.

Dit hoofdstuk is een uitgebreid verslag van wat er in het tweede groepsgesprek is besproken. De inhoud van de interviews is in afzonderlijke paragrafen weergegeven.

3.2 Deelnemers

Deelnemer 1: Vrouw, 29 jaar. Alleenstaand, geen kinderen. Ze zit vanaf haar achttiende in de Wajong, nu elf jaar. Ze heeft geen opleiding: geen middelbareschooldiploma. Ze vraagt regelmatig dingen aan en dat gaat heel goed. Ze is er erg tevreden over. Ze vindt wel dat je veel kopieën moet meesturen als je bijzondere bijstand aanvraagt. De aanvragen voor langdurigheidstoelage en gemeentebelastingen zijn voor-ingevuld.

Deelnemer 2: Vrouw, 52 jaar. Alleenstaand, huurt een kamer in de flat van een kennis. In augustus zit ze een jaar in de bijstand. Daarvoor werkte ze. In eerste instantie heeft ze een tijdje zonder uitkering gedaan, omdat ze dacht dat ze wel weer een baan zou krijgen, maar bij het zoeken van een baan heeft ze lichamelijke beperkingen. Leven van een uitkering noemt ze 'behelven'.

Ze werkte in de horeca in een theater en in een restaurant. Verder werkte ze als stadswacht. Ze heeft horecapapieren en beveiligingspapieren en vindt het zonde dat ze die niet kan benutten. Ze wil wel als er wat op haar pad komt, maar ze geeft ook aan dat ze 52 is en veel naar het ziekenhuis moet. Daarnaast heeft ze twee kinderen en vijf kleinkinderen. Haar dochters wonen in Mijdrecht en Utrecht. Daar wil ze graag heen, maar het reizen is zwaar. Op het moment is ze niet bezig met zoeken naar werk omdat ze wacht op een operatie aan haar rug.

Deelnemer 3: Man, 50 jaar, woont alleen. Hij zit nu zeven of acht jaar in de WAO en heeft darmklachten. Hij is 45-55 procent afgekeurd. Daarvoor heeft hij 12,5 jaar gewerkt als instellingskok. Daar is hij op een onprettige manier weggegaan. Hij kreeg een darmperforatie en een buikvliesontsteking en is daarna vaak geopereerd.

Hij werkte bij Radar. Daar heeft hij het gidsproject gedaan. In dit project heeft hij als ervaringsdeskundige mensen geholpen hun weg te vinden binnen de gemeentelijke uitkeringen. Dat project is gestopt.

3.3 Gespreksverslag

3.3.1 Over het rondkomen van een minimuminkomen

“Financieel is het zo krap. Ik snap wel dat de uitkering niet op het niveau is van een salaris, maar... en dan zie ik mensen die bij de voedselbanken eten halen en dat dan verkopen.”

Deelnemer 3:

“Toen ik werkte, stond ik vaker rood dan nu. Dan denk je ‘ik kom er toch wel uit’. Nu denk ik na over alles wat ik uitgeef. Ik had een telefoonabonnement, maar ik belde haast niet. Wat heb je dan aan een abonnement? Dat heb ik omgezet naar een prepaid en daarmee spaar ik per jaar 120 uit. Ik betaal iets meer energie zodat ik wat terugkrijg en niet moet bijbetalen. Want als je moet bijbetalen is dat weer een onvoorziene uitgave. Het vereist wel discipline, je moet wel goed opletten. De langdurigheidstoelage is vaak al opgebruikt. Dan heb ik geld geleend bij mijn broer en dat betaal ik dan terug van de langdurigheidstoelage. Dus ik leen buiten de bank om zodat ik geen rente hoeft te betalen. Ik heb geen schulden, behalve dan wel eens wat bij mijn broertje. Ik sta wel eens rood, maar niet zoveel dat ik er niet meer uitkom. Ik heb wel schulden gehad en bij de kredietbank gezeten. Dan moet je per maand zoveel aflossen en dan ben je er in drie jaar weer vanaf. Maar dat is geen pretje, want dat houdt je dan weer niet over.”

Deelnemer 2:

“Ik kom rond, maar er is heel weinig geld voor extra dingen. In de laatste week twijfel ik altijd of ik moet bellen of ze voor of na het weekend storten. Neem bijvoorbeeld extra dingen voor de vijf kleinkinderen. Dat kost een hoop geld met verjaardagen en Sinterklaas. Dat vind ik heel moeilijk. Ik ben dol op zwemmen en dat is één van de dingen die ik fysiek nog wel kan doen. Maar twee keer in de week zwemmen kost 32 euro per maand, voor je gezondheid. Als je een abonnement neemt ben je goedkoper uit, maar dat moet je eenmalig dokken, en dat heb ik ook niet. Vroeger had je het hulpfonds, dat kon je daarvoor gebruiken, maar dat is nu alleen voor kinderen. Daar kon je van zwemmen. Ik bak wel eens taartjes en dan nemen die mensen me mee uit zwemmen.

Ik heb 3500 euro schuld. In het begin geef je toch wat te veel geld uit. Dan laat je het even liggen. Vroeger dacht je dat je dat wel op kon lossen, maar dat lukt nu niet meer.”

Deelnemer 1:

“Ik denk dat ik één voordeel heb en dat is dat ik nooit meer geld heb gehad. Ik ben op mijn achttiende hierin beland en sinds mijn achttiende woon ik op mezelf. Ik zal wel moeten en dat lukt ook. Ik heb gelukkig geen schulden. Je moet steeds weer met je billen bloot. Ik vind dat je veel moeite moet doen om contact te krijgen. Je moet binnen 48 uur worden teruggebeld, maar dat gebeurt nooit. Je moet blijven bellen, en dan krijg je wel iemand aan de lijn, maar dan ben je al geïrriteerd. Ik heb een paar keer bijzondere bijstand gehad. Voor steunzolen en dieetkosten. Ze weten alles van je en ze blijven vragen.”

“Qua inkomen denk ik ‘mijn god’. Ik huur nu een kamer en ik kan wel gaan reageren op een flatje, maar van dat uitkerinkje kan ik dat niet betalen. Als ik een flatje heb, dan raak ik aan de bedelstaf.”

Ervaringen met de uitvoering

Deelnemer 2 heeft een huisbezoek gehad in het kader van de bijstand. “Ik huur een kamer. Ik woonde daarvoor bij mijn dochter, die verzorgde ik, maar die is op zichzelf gaan wonen. Zij was hoofdbewoner en een huis gaat niet meer automatisch over, dat wist ik dus ook niet. Een bevriende collega is net gescheiden en heeft een grote flat. Hij bood aan dat ik bij hem kon komen wonen en dat heb ik gedaan.

Ik had allerlei formulieren ingevuld en op een bepaald moment werd er aangebeld. Mijn hele doopceel werd gelicht. Ze vroegen me het hemd van het lijf. Ik voelde me een gebeten hond en dacht ‘waar ben ik in beland?’. Je wordt er al niet vrolijk van als je in de bijstand zit. Een week later kwamen ze weer langs omdat ik niet ingeschreven was bij Woningnet. Dat is blijkbaar verplicht, maar dat wist ik helemaal niet. Je zult gerust mensen hebben die niet eerlijk leven, maar hoe dat binnen stapte... mijn god... ik vond het belabberd.”

De anderen hebben deze ervaring niet.

3.3.2 Informatievoorziening

Deelnemer 3 weet wel wat er te halen valt. “Dat weet ik door deelname aan het gidsproject van Radar. Maar ook daarvoor wist ik dat al. Ik maak optimaal gebruik van de gemeentelijke regelingen. Bij UWV valt niets te halen.”

Deelnemer 1 geeft aan dat in het boekje staat dat je op ‘Bereken uw recht’ kunt zien wat je kunt krijgen. “Dan moet je wel een computer hebben, maar dat houdt je natuurlijk altijd. De één zal wel dingen hebben en de ander niet.”

Deelnemer 2 ontvangt langdurigheidstoeslag. Daar heeft ze een formulier voor ontvangen. Maar verder heeft ze geen kennis van de mogelijkheden van het minimabeleid. Ze heeft geen computer en geen internet en heeft er niets mee. Als ze iets wil weten, belt ze haar dochters en die zoeken het voor haar op.

“Ik weet het allemaal niet en ik zit er ook niet echt achteraan. Misschien als ik het echt niet meer kan redden. Ik hoor nu wat dingetjes en dan denk ik... ‘als er nog ergens een mogelijkheid ligt’. Ik hoop toch ook nog wel steeds op een baan, dan kom ik uit die shit. Want ik heb helemaal geen zin in al dit gedoe. Als ik het echt niet red, maar dan moet ik het echt niet redden, dan zal ik aan de bel trekken. Ik heb er een hekel aan dat als ik iets vraag, dat ik alles moet overleggen.”

3.3.3 Gebruik van de minimaregelingen

Deelnemer 1 werd gewezen op minimabeleid. Niet door de gemeente, maar door iemand anders, ze weet niet meer wie. “Als je een inkomen op bijstandsniveau hebt, dan kan je in het minimasysteem komen en dan krijg je die toeslagen. Ik heb de formulieren aangevraagd en ingevuld. En dan krijg je elk jaar een voorgedrukt boekje toegestuurd en hoef je alleen je handtekening te zetten en het terug te sturen. Ik ontvang langdurigheidstoeslag, belastingteruggave en bijzondere bijstand verschillende keren. Volgens mij zijn er niet veel meer voorzieningen.”

Ze heeft wel eens nagedacht over aanpassingen van de woning en een vervoersvoorziening, maar ze ziet op tegen de aanvraag.

Ze maakt geregeld gebruik van bijzondere bijstand voor zorgkosten. “Ik bel en geef aan hoeveel ik vergoed heb gekregen. Dat laat ik de arts opschrijven. In januari moet ik al die nota's overleggen, maar het bedrag wordt vooruitbetaald. Als ik rekeningen binnenkrijg waarvan ik denk dat ik ze niet kan betalen, dan ga ik bellen en dan vraag ik aan de arts of die rekeningen vaker gaan komen. Als dat zo is, zet ik de behandeling stop en informeer ik eerst hoe het zit met de vergoedingen. Die koelkast heb ik gelukkig nog nooit hoeven te vervangen, maar dat kan gelukkig ook via Marktplaats.”

Deelnemer 2 maakt geen gebruik van het GEP. Ze heeft wel langdurigheidstoeslag. Daar heeft ze een formulier voor ontvangen. Twee maanden was er een stukje van haar voortand afgebroken en dat moest gerepareerd worden. “Toen moest ik het uitleggen en hebben ze aangegeven dat het eenmalig was. Toen heb ik een voorschot gehad van de gemeente. Dat stond de volgende dag al op de rekening. Ik moest op een formulier invullen waar het voor was. Dat is later verrekend met de uitkering. Dat is allemaal keurig geregeld.”

Deelnemer 3 zit in het GEP. Dan wordt een bril honderd procent vergoed als je brildragend bent zoals ik. Een nadeel is dat je een aanvullende verzekering moet afsluiten. Je betaalt dertig euro meer per maand. Je mag maar één keer in de twee jaar een bril declareren. Dus als je een jaar geen bril hebt, dan betaal je wel die aanvullende verzekering, maar je maakt er geen gebruik van. Dat is wel een nadeel. Dat is weggegooid geld voor die aanvulling.

Deze deelnemer is door zijn darmproblemen beperkt in zijn mobiliteit. In het kader van de WMO geeft hij aan dat een extra toilet boven zou wel fijn zijn.

Deelnemer 3 heeft sinds kort een kat. Hij verteld dat de gemeente minima de mogelijkheid biedt om hun kat in februari gratis te laten castreren of steriliseren. Daar heeft hij gebruik van gemaakt. "Ik weet dat via Radar. Je leert via anderen, door je oren open te doen weet je welke regelingen er zijn. En door scherp te zijn, dingen op te zoeken via internet en te bellen. In de loop der jaren ben ik steeds meer op de hoogte geraakt."

Perceptie van de uitvoering van het minimabeleid

Deelnemer 1 vindt dat ze steeds weer met de billen bloot moet door al die kopieën en al die formulieren. Ze vraagt zich af waarom de gemeente steeds moet weten wat ze doet en wat ze heeft. 'Ik heb toch niks'.

"Je moet wel heel veel moeite doen om informatie te krijgen. De mensen die je moet spreken, zitten nooit op hun plek. Je wordt niet teruggebeld binnen 48 uur. Dan blijf ik bellen en krijg ik wel iemand aan de lijn, maar dan ben ik wel wat geïrriteerd. Ik weet nu wel wie ik wil spreken.

Ik krijg bijzondere bijstand voor steunzolen, daarvan wordt een deel vergoed. Verder krijg ik bijzondere bijstand voor dat deel van mijn dieetkosten die niet door de ziektekostenverzekeraar wordt vergoed. Een paar weken geleden heb ik nog een aanvraag gedaan. Toen moest ik een dikke stapel papieren invullen, terwijl ik die ook net had ingevuld voor de gemeentebelasting."

Deelnemer 3 geeft aan dat dat vooral bij het Hoogheemraadschap zo is. We weten alles van je en ze blijven het opnieuw vragen. Dat geldt voor de langdurigheidstoeslag voor de gemeente, voor het UWV voor alle instanties. Dat doen ze om te controleren. Er zijn natuurlijk mensen die er misbruik van maken.

Welke ondersteuning zouden deelnemers willen? Deelnemer 2 zou kennis gaan maken met een re-integratieconsulent. "Ik zou twee keer opgeroepen worden. Toen kreeg ze een brief dat ze kennis zou gaan maken, maar dat is nog niet gebeurd. Ze zou een traject doen waarbij ze een jaar betaald zou worden door Flexpay. Ze zou een cursus krijgen en dan werd je klaargestoomd voor werk. Ze heeft elke week gebedeld om een computercursus. Die heeft ze na een hoop gedoe afgerond. Daarna was er een cursus re-integreren, cv en dergelijke, maar die is afgezegd omdat er te weinig medewerkers waren. Ik vind het waardeloos. In een jaar ben ik acht keer geweest voor een computercursus en een cv. De rest werd afgezegd. Dat is zo belabberd."

Deelnemer 3 wilde een individuele re-integratieovereenkomst (IRO) doen. Daar kon hij gebruik van maken, maar dat zag hij niet zitten. Hij heeft zelf een re-integratiebureau gezocht, maar daar hoorde hij niets meer van. De bedrijven wilden hem geen traject met een baangarantie geven. Dat stuitte hem tegen de borst. Hij had een baangarantie nodig.

“Ik vind het best zo. Je hoeft nu zo min mogelijk in te vullen. Dat vind ik een pluspunt. Ik vind het belangrijk dat het administratief eenvoudig is.”

Deelnemer 2 wil graag met haar dochter een bakkerij opstarten, maar ze heeft geen startkapitaal en geen ruimte. Ze verwacht dat ze geen hulp kan krijgen van een re-integratieconsulent. “Ze zien me aankomen. Ze hebben me aangeboden om bij Bakkerij ‘t Stoepje het vak te leren. Maar ik ken het vak! Ik ben helemaal niet begeleid. Toen heb ik gevraagd of ze me kunnen helpen starten, bijvoorbeeld dat ik in het eerste jaar kan gaan draaien met behoud van uitkering. Want als ik nu mijn uitkering opzeg en het gaat mis... En dat je dan alles opgeeft wat je verdient, tot je zelfstandig bent. Maar ik heb er helemaal geen fiducia in. Ik heb het meerdere keren aangegeven, maar het wordt niet opgepakt. We durven het niet, zij heeft twee kleine kindjes en ik moet de huur van mijn kamer betalen.”

“Ik probeer het zelfstandig te doen en financiële hulp, daar ben ik niet echt mee geholpen. Ik ben meer geholpen als de begeleiding beter wordt om me uit de uitkering te helpen. Ik heb er veel meer aan als ze me uit de uitkering helpen. Ik denk er nog niet aan dat ik misschien twintig jaar in de bijstand ga zitten. Ik wil dat gewoon niet.”

Er ontstaat verontwaardiging over het feit dat deelnemer 1 zo jong al is afgeschreven en in de perceptie van de groep onvoldoende begeleiding heeft gehad. “Zij is gewoon niet begeleid. Zo’n meid kun je hartstikke goed begeleiden. Dan zit ze beter in haar vel en is ze veel gelukkiger en is ze zelfstandiger. En het scheelt een hoop geld. Jij weet niet wat het is om zonder een uitkering te leven. Je vindt het wel goed zo en wil niet al te veel lastiggevallen worden. Jij verdient ook begeleiding en een schop onder je kont. Ze zijn alleen bezig met wie er wel en niet fraudeert.”

Ik ben blij met de niet-geoordeelde langdurigheidstoelage, want als het om geoordeelde budgetten gaat, dan moet je alles aanvragen. Dan moet je zeggen: ik wil zwemmen, of ik wil met de bus en dan willen ze weten waar ik naartoe ga en waarom. Daar heb ik helemaal geen zin in.”

3.3.4 Dagbesteding

Werk

Alle deelnemers willen wel werken, maar door beperkingen zien ze geen mogelijkheden op de arbeidsmarkt. Twee deelnemers niet op de korte en ook niet op de lange termijn. Eén deelnemer ziet wel mogelijkheden op de langere termijn, ze denkt bijvoorbeeld aan werken op een taxibusje of wil een taartenwinkel beginnen met haar dochter. Maar met de eisen in deze tijd stoot je wel heel erg je neus. “Het is een snoepwinkel, werkgevers hebben voor het kiezen. Ik kan niet alles en ook mijn leeftijd is een belemmering.”

Deelnemer 1 loopt al zestien jaar in psychiatrie. Ze heeft hartproblemen en knieproblemen. Ze heeft zichzelf afgeschreven en ziet geen enkele mogelijkheid voor zichzelf op de arbeidsmarkt. Ze heeft naar eigen zeggen twee diploma's: een rijbewijs en zwemdiploma. Ze heeft groep 7 wel gedaan maar groep 8 niet afgemaakt. Een aantal jaren terug heeft ze alsnog geprobeerd een opleiding te volgen en dat is niet gelukt. Toen heeft ze de focus verlegd. Er zijn weinig mogelijkheden voor haar om door UWV begeleid te worden. Ze was bij UWV en daar was één arbeidsadviseur en twaalf mensen. Die anderen stonden dicht bij de arbeidsmarkt en worden geholpen. Daarbij val ik dan in het niet."

Deelnemer 3 vindt dat vrijwilligers reguliere werknemers verdringen. "Op de plekken die door vrijwilligers worden ingenomen, kunnen ze ook mensen in dienst nemen. Ik denk dat vrijwilligers ook bijdragen aan de werkloosheid in Nederland. Hij heeft zich neergelegd bij zijn werkloosheid: ze kijken naar beperkingen en leeftijd en ze nemen je aan voor een bepaalde tijd en ze willen je het liefst via een uitzendbureau. Het heeft geen zin, daarom neem ik niet meer de moeite."

Deelnemer 2 heeft zich niet neergelegd bij werkloosheid. Ik hoop dat ik in de toekomst weer aan het werk kan gaan. Ze heeft haar oren open en springt direct op als zich een kans voordoet. Het lukt nog niet. Ze zijn heel vriendelijk en je mag je adres achter laten, maar ik ben ook niet gek." Ze heeft ook diabetes. "De re-integratiebureaus hebben het moeilijk. Die krijgen ook niemand aan het werk. Daarom kunnen ze alleen de beste mensen plaatsen. Ik ben niet negatief. Ik denk nog steeds dat ik wel een baan kan vinden. Ik hoop dat ik ooit nog eens ergens tegenaan loop. Maar dat staat nu op een laag pitje vanwege mijn rug."

Participatie

Deelnemer 2 heeft in de speel-o-theek gewerkt. Verder heeft ze zich aangemeld bij buurtcentra, want ze is dol op koken. Maar daar werd niet goed gematched, en dat is niet van de grond gekomen. Ze geeft mantelzorg aan een oude buurvrouw en allochtonen. Ze bakt taartjes voor verjaardagen. Ze voelt zich niet geïsoleerd. "Ik heb een best bekkie en ben niet iemand om negatief in een hoekje te gaan zitten. Ik maak er wel wat van."

Deelnemer 1: "Ik heb 1 keer in de week therapie en ik loop veel in het ziekenhuis. Eén keer in de week bezoek ik gehandicapte mensen in de prinsenstichting en daar verricht ik hand- en spandiensten. Ik doe mijn dagelijkse dingen en daar passen geen gekke dingen bij. Ik heb niet veel vrienden. Alles is erg beperkt."

Deelnemer 3 zit thuis. Hij maakt kaarten. Hij heeft twee computers staan en daar rommelt hij mee.

Toekomst

Deelnemer 2: "Ik kom er wel. Dat zal ik zelf moeten doen, want de begeleiding is erg slecht. Een goede begeleider is eerlijk tegen je en geeft aan wat er wel en niet kan. Ik zou graag gehoord willen worden en dat ze dan helpen of aangeven dat ik niet geholpen kan worden."

Deelnemer 3 wil graag een-op-een-begeleiding. "Je bent eigenlijk maar een nummer. Als ik die begeleiding heb, wil ik geholpen worden naar een baan en geholpen worden in de baan. Bij de baantjes die ik wil doen, nemen ze liever iemand anders. Dus het heeft toch geen nut. Het is eigenlijk niet reëel dat ik een baangarantie krijg. ICT is te hoog gegrepen voor mij, ik heb lbo gedaan. Dat is meer met je handen."

Deelnemer 1 heeft geen idee wat ze wil doen. Ze loopt met de hond en leeft bij de dag. "Verder kijk ik niet."

4 AANVULLENDE INTERVIEWS

4.1 Interview 1

“Ik heb een scootmobiel. Die gaat twaalf kilometer per uur. Ik zou graag vijftien kilometer per uur willen rijden, zodat mijn actieradius wat groter wordt. Door een gewrichtsaandoening kan ik niet lang op een scootmobiel rijden.”

Ik moet 300 euro aan de gemeente betalen als ik van twaalf naar vijftien kilometer per uur wil gaan. De eisen om in aanmerking te komen voor een Canta zijn te streng. Een medewerker van de gemeente die me heeft voorgelicht over de WMO, heeft me afgeraden om een Canta aan te vragen. Bij toekenning van een Canta moet de scootmobiel namelijk ingeleverd worden.

Aangepast OV is geen alternatief. Ik weet een dag van tevoren niet hoeveel energie ik heb en dat maakt plannen lastig. Bovendien rijdt het aangepast OV langs verschillende adressen en dat kost veel energie. De bus is ook te intensief.

Ik kan dus niet makkelijk op bezoek. Af en toe halen mensen me op, maar dat vind ik bezwaarlijk. Ik voel me beperkter dan ooit. De WMO gaf aan dat ik kan zoeken naar sponsoring voor een Canta, maar dat wordt verrekend met de uitkering. De langdurigheidstoelage gaat op aan medische kosten.”

4.2 Interview 2

“Ik ben 45 jaar. Ik heb geen kinderen. Ik heb een Wajonguitkering. Ik heb gebruikgemaakt van langdurigheidstoelage. Ik heb ongeveer 6 weken geleden langdurigheidstoelage aangevraagd. Dat is inmiddels toegekend. De gemeente heeft mij een formulier toegezonden omdat ik eerder langdurigheidstoelage heb gebruikt en die heb ik teruggezonden.

Ik zou graag kortingen ontvangen op activiteiten, zoals sport en activiteiten op cultureel gebied (bioscoop en musea). Wij hebben in Zaandam geen stadspas, zoals in Amsterdam.

Tien jaar geleden schold de gemeente de kosten van de waterschappen kwijt. Nu moet ik dat apart aanvragen bij het waterschap en nu heb ik geen kwijtschelding gekregen. Ze hebben een andere toetsing. De gemeentelijke belasting krijg ik wel kwijtgescholden. Ik zou dit graag bij één instantie aan willen vragen.

De kwijtschelding van gemeentelijke belastingen is heel duidelijk. Dat gebeurt automatisch. Je zit in een systeem en één keer in de paar jaar doen ze een steekproef om vast te stellen of je nog steeds recht hebt op kwijtschelding. Ook de hondenbelasting gaat geautomatiseerd.

Ik weet dat er geen bijzondere bijstand meer is en dat er van me wordt verwacht dat ik dat soort kosten uit de langdurigheidstoeslag betaal. Dat staat in het informatieboekje van de gemeente.

Ik vind het niet terecht dat ik daar ook sport en culturele activiteiten van moet betalen. De langdurigheidstoeslag heb ik nodig om rond te kunnen komen.

Ik zou graag wat meer geld te besteden willen hebben om dingen van te ondernemen die ik nu niet kan doen. Ik doe vrijwilligerswerk en daar hoor je dat mensen leuke dingen ondernemen en dat kan ik allemaal niet. Mede door mijn chronische ziekte en de daarbij behorende beperkingen en kosten. Overal waar je komt, moet je voor betalen en het is niet zo dat ik geen sociale contacten heb.

Werk is voor mij niet van toepassing. Ik ben honderd procent afgekeurd en zit in de Wajong. De werkdruk is te hoog. Ik doe wel één keer in de zoveel tijd vrijwilligerswerk.

“Ik ben best tevreden over de wijze waarop de gemeente het minimebeleid uitvoert. Alleen er is heel weinig mogelijk.”

5 CONCLUSIE

5.1 Inleiding

Om de behoeften van de minima in de gemeente Zaanstad in kaart te brengen, zijn er twee groepsgesprekken gevoerd. Deze gesprekken hebben begin juli plaatsgevonden in de gemeente Zaanstad. De gesprekken zijn opgenomen en aan de hand van de opname vrij gedetailleerd uitgewerkt. Om een atmosfeer te creëren waarin de deelnemers openlijk hun mening konden geven, waren er geen representanten van de gemeente Zaanstad bij het gesprek aanwezig.

5.2 Bekendheid en gebruik

5.2.1 Informatievoorziening

Bij alle deelnemers bestaat de wens dat de gemeente inzichtelijk maakt op welke voorzieningen minima aanspraak kunnen maken. Want, zoals ze zelf zeggen: *“Je kunt niet vragen naar iets waar je het bestaan niet van weet.”* In het ideale geval is de informatie toegesneden op de persoonlijke situatie van de cliënt, bijvoorbeeld de aanwezigheid van kinderen of zorgkosten.

Sommige deelnemers hebben het idee dat de consulenten niet op de hoogte zijn van alle mogelijkheden of de klant niet van de mogelijkheden op de hoogte stellen als ze het wel weten. Als wordt gevraagd waarom de gemeente minima niet op de hoogte zou stellen van regelingen wordt geantwoord: *“Vanwege het geld.”* Alle klanten ontvangen één keer per jaar informatie van de gemeente, over onder andere over het minimabeleid (van A tot Z). Dat moet je dus helemaal lezen.”

Daarom zijn de deelnemers ook zelf alert op relevante informatie. Die vinden ze in buurtkrantjes en de krantjes die ze krijgen bij hun rechtmatigheids-formulier. Vijf van de zeven deelnemers beschikken thuis over internet. Ook informeren ze elkaar. Eén deelnemer vindt dat de website van de gemeente Zaanstad moeilijk te doorgronden is.

Dat klanten niet altijd goed geïnformeerd zijn, blijkt op sommige momenten tijdens het gesprek. Twee deelnemers geven aan dat het hulpfonds nog bestaat. Eén van de deelnemers heeft dit jaar naar eigen zeggen nog een uitkering ter hoogte van 173 euro uit het hulpfonds gekregen om deel te nemen aan sport. Er ontstaat ten enige consternatie omdat een deel van de deelnemers zich ten onrechte achtergesteld voelt.

Tijdens het gesprek komen regelingen ter sprake die niet door de gemeente gefinancierd worden, maar wel bedoeld zijn voor minima. Het gaat om regelingen als het Jeugdsportfonds, het Jeugdcultuurfonds, Weekje Weg, WTCG (een toeslag voor chronisch zieken en gehandicapten), Humanitas kinderkamp et cetera. Over sommige van deze voorzieningen (zoals het Jeugdsportfonds) wordt door de gemeente gecommuniceerd richting klanten. De deelnemers aan de groepsgesprekken zouden graag willen dat ook over niet-gemeentelijke minimaregelingen voorlichting wordt gegeven door de gemeente.

5.2.2 Gebruik van de regelingen

Langdurigheidstoeslag

Alle deelnemers maken gebruik van de langdurigheidstoeslag. 'Dankbaar gebruik' geven ze aan, en ze zien er naar uit. De langdurigheidstoeslag en het vakantiegeld worden gebruikt om lopende kosten mee te betalen. Dit jaar was de betalingsdatum voor een aantal deelnemers verrassend vroeg. Sommige deelnemers hadden er pas aan het einde van het jaar op gerekend, en het kwam halverwege het jaar. "Jaar in, jaar uit ontvangen we het in februari en daar gingen we dit jaar ook vanuit. Maar dit jaar krijgen we te horen dat ze het hele jaar kunnen storten. Ben je helemaal betoeterd, daar reken ik op! Wij zijn afhankelijk van dat geld, en dan gaan ze er mee zitten goochelen. Als ik dat geld niet krijg dan hebben mijn kinderen niet te eten. Er moeten vaste dagen komen en dat moet tot in lengte van dagen hetzelfde blijven." Niet iedereen is negatief, een aantal deelnemers vindt het prettig dat de langdurigheidstoeslag dit jaar eerder is uitbetaald dan in eerdere jaren.

Alle deelnemers zien de vereenvoudigde aanvraag als een enorme verbetering. Vroeger moest de klant bij de aanvraag bankafschriften en kopieën meesturen. Dit jaar kregen de deelnemers een brief thuis die door de gemeente was ingevuld. Daar hoefden ze alleen een handtekening onder te zetten.

De langdurigheidstoeslag is in de plaats gekomen van potjes met budgetten die voor bepaalde uitgaven waren geoormerkt. Er wordt gesproken over potjes waar de deelnemers in het verleden een beroep op konden doen voor sociale contacten, woninginrichting of de vervanging van duurzame gebruiksgoederen. Meerdere deelnemers hebben meegemaakt dat de gemeente ze voor dit soort uitgaven naar de kredietbank heeft verwezen voor een lening. De deelnemers ervaren het verdwijnen van dit soort potjes als iets negatiefs: "Dat wordt je dan ook weer afgenomen." Het besef dat daar iets anders (verhoogde langdurigheidstoeslag) tegenover staat, is niet bij alle deelnemers aanwezig.

Gemeente Extra Pakket

Vijf van de zeven deelnemers maken gebruik van het Gemeente Extra Pakket. Deze deelnemers raden de twee niet-deelnemers aan om het GEP aan te vragen omdat “dat veel kan schelen”. Verschillende deelnemers geven aan dat de premies hoog zijn vanwege de aanvullende verzekeringen: klanten zonder GEP betalen ongeveer 118 euro premie per maand, klanten met GEB 135 of 140 euro.

Mobiliteit

De langdurigheidstoeslag draagt nauwelijks bij aan de mobiliteit van de deelnemers, er zijn andere uitgaven die meer prioriteit hebben. Een probleem voor de minima is dat ze voor het gebruik van het openbaar vervoer een OV-chipkaart aan moeten schaffen. Deze kosten ongeveer 20 euro per stuk, en dan staat er nog geen saldo op om daadwerkelijk mee te kunnen reizen. Los van de vervoerskosten is deze aanvankelijke investering een bijkans onoverkomelijke barrière. Een bijkomstig probleem is dat het voor- en natransport voor minima met een beperking voor onoverkomelijke problemen zorgt. Eén van de deelnemers is door darmproblemen aangewezen op vrijwel onmiddellijke toegang tot een toilet, een ander kan de afstand van de eindhalte van het OV naar de plaats van bestemming te voet niet overbruggen. In het eerste geval is AOV-Zaanstad geen alternatief, in het tweede geval wel. Er is weinig kennis en ervaring aanwezig over het gebruik van de vervoersvoorzieningen vanuit de WMO. De ervaringen met het AOV zijn wisselend. Eén deelnemer raadt het gebruik van de OV-taxi aan. Een andere deelnemer is naar eigen zeggen eenmaal vergeten en eenmaal heeft ze een uur in de taxi gezeten voor ze op de plek van bestemming was.

Voorzieningen vanuit de WMO

Eén deelnemer heeft huishoudelijke zorg vanuit het WMO. Een andere deelnemer heeft slechte knieën en wil een automatische fiets aanvragen.

Jeugdsportfonds

“Mijn kind zit op een voetbalclub en dat wordt betaald door het sportfonds. Dat is ongeveer 65 euro per jaar. Je krijgt het niet in handen, het wordt direct uitbetaald aan de vereniging. Mijn kind zit op de voetbalvereniging en hoeft geen tenue te kopen, want dat krijgt hij van de vereniging. Ook de contributie wordt betaald.” Deelnemer 3 heeft het sportfonds ook gebruikt. Haar kind heeft privé paardrijles gehad.

“Je kunt van de gemeente een bijdrage krijgen aan het schoolreisje van de kinderen. Dat vertelt de gemeente niet. Dat betaalden we in het begin zelf, later hoorden we van de school dat de gemeente de helft betaalt. De gemeente zou moeten weten dat de klant een schoolgaand kind heeft en de klant moeten wijzen op deze en aanverwante regelingen voor ouders van schoolgaande kinderen. Het is een drempel voor de deelnemers om aan de school te vertellen dat ze minima zijn en te vragen om regelingen.”

5.3 Behoeften en wensen

Gedurende het gesprek geven de deelnemers aan welke problemen ze in het dagelijks leven tegenkomen. Daaruit leiden we een aantal concrete behoeften af. De belangrijkste is de zorg die bestaat over de eigen bijdrage in de ziektekosten.

5.3.1 Wensen ten aanzien van minimabeleid

Ziektekosten

Er worden voorbeelden genoemd waarbij afgezien wordt van medicijngebruik als de kosten hiervan niet worden vergoed door de verzekering of de gemeente. De deelnemers zien geen mogelijkheden om deze kosten te betalen uit de langdurigheidstoeslag. Ten aanzien van medische kosten bestaat behoefte aan de mogelijkheid om een beroep te doen op bijzondere bijstand omdat het moment waarop deze kosten ontstaan moeilijk te voorspellen is. “Daar zou bijzondere bijstand voor moeten zijn. Maar dan zeggen ze gewoon ‘nee, dat kan niet’ en dan ben je klaar. De gemeente zegt dat je daarvoor de langdurigheidstoeslag moet gebruiken, maar dan gaat vier- van de vijfhonderd euro op aan medicijnen. Er is dus honderd euro over. Maar als de wasmachine of de televisie stuk gaat, of de kinderen groeien uit de fiets, waar ga ik dat van betalen? Dat gaat dus gewoon niet.”

Huisdieren

Bijna alle deelnemers hebben een huisdier. In de meeste gevallen gaat het om een hond of een kat. Het huisdier is voor de veelal alleenstaande minima een middel tegen eenzaamheid. Een aantal deelnemers is op de hoogte van het feit dat katten op initiatief van de Dierenbescherming soms gratis gecastreerd of gesteriliseerd kunnen worden. Bijzondere bijstand voor medische kosten van huisdieren wordt niet gegeven. “*Dan zegt de gemeente dat je een verzekering kunt afsluiten.*” Medische kosten voor dieren worden betaald vanuit de langdurigheidstoeslag of het vakantiegeld.

Schoolzwemmen

Ten eerste wordt genoemd dat het schoolzwemmen wordt afgeschaft. De deelnemers met kinderen geven aan dat kinderen in groep 5 en 6 nu nog één jaar schoolzwemmen krijgen. Dat is onvoldoende om een diploma te halen. “Dat kan ik niet betalen. We wonen vlakbij een sloot. In het zwembad moeten ze kurkjes om en de zee is helemaal geen optie. Ze willen de zwemles in groep 5 of 6 ook afschaffen. Kan je aan de gemeente vragen om de zwemles te subsidiëren?”

Voorspelbaarheid

Er wordt openlijk gesproken over de praktische consequenties van het langdurig leven van een minimuminkomen. Alle deelnemers kijken uit naar de betaaldatum van de bijstandsuitkering. Hetzelfde geldt voor de middelen die ze krijgen uit het minimumbeleid. Het is van belang dat de betaaldatum van dit

geld uitermate voorspelbaar zijn en dat daar niet te vaak en te veel mee wordt geschoven. Als een betaaldatum verschuift moeten de consequenties voor de minima worden doordacht en moet er wellicht een overgangsregeling worden opgenomen.

Er is een grote angst voor schulden. De meeste klanten hebben schulden gehad en ervaren dat het heel moeilijk is om schuld af te betalen van een inkomen op bijstandsniveau. De enige deelnemer die nog maar een jaar in de bijstand zit, ervaart op dit moment dat zij haar uitgaven niet op tijd heeft aangepast en heeft inmiddels een schuld van een paar duizend euro opgebouwd. Zij is echter in de veronderstelling dat ze niet lang in de bijstand zal zitten en dat ze binnenkort weer een ruimer inkomen zal ontvangen. De andere klanten zijn heel alert op de uitgaven en hebben daarin hun eigen strategieën ontwikkeld. Meerdere deelnemers hebben bijvoorbeeld aangegeven dat ze een ruim maandbedrag overmaken aan de energieleverancier, zodat ze geen naheffing ontvangen maar een terugbetaling. Maar deze routines en strategieën kunnen alleen gehandhaafd worden als ook de inkomsten maximaal voorspelbaar zijn. Het verplaatsen van een betaaldatum kan ertoe leiden dat geplande uitgaven niet kunnen worden gedaan of dat rekeningen niet kunnen worden betaald en dat als gevolg daarvan schulden ontstaan.

5.3.2 Wensen ten aanzien van overige dienstverlening

Er zijn ook een aantal wensen die niet samenhangen met het minimabeleid, maar het toch verdienen om in deze rapportage uitgewerkt te worden.

Waardering voor vrijwilligerswerk

Veel van de deelnemers aan het gesprek doen vrijwilligerswerk. Ze zouden het op prijs stellen als de gemeente daar waardering voor zou uitspreken. Een deel van de deelnemers zou daar graag een kleine vergoeding voor willen krijgen.

Vaste consulent

De meeste deelnemers hebben in hun lange bijstandsloopbaan te maken gehad met verschillende consulenten. Het idee heerst dat consulenten elke paar jaar gewisseld worden. De meeste deelnemers willen graag een consulent voor minimaal een aantal jaar. Een goede consulent kent de klant en zijn situatie en kan advies op maat geven, ook wat betreft het minimabeleid. Deelnemers willen graag op de hoogte gesteld worden als de consulent met vakantie gaat en wie dan de vervanger is. Sommige klanten zouden het fijn vinden als je één of twee keer per jaar een afspraak hebt en kunt bespreken hoe het ervoor staat. Er zijn echter ook deelnemers die daar geen behoefte aan hebben.

Ruimte om iets extra's te verdienen

Inkomsten worden verrekend met de bijstandsuitkering. Daarvoor is een zekere mate van begrip, maar de deelnemers zouden het op prijs stellen als ze een deel van het inkomen zouden kunnen behouden. Er is geen begrip voor het feit dat alle inkomsten worden verrekend en dat daarbij geen rekening gehouden wordt met de reiskosten die men moet maken voor de beroepsuitoefening.

Regioplan Beleidsonderzoek

**Nieuwezijds Voorburgwal 35
1012 RD Amsterdam**

T 020 531 531 5

F 020 626 519 9

E info@regioplan.nl

I www.regioplan.nl